

OBRITNIK

Političen in strokovnjašk list za obrtni stan.

„Obrtnik“ izhaja 8. dan vsacega meseca in velja celo leto s pošiljanjem na dom vred 1 gld. 50 kr. — Za pol leta 75 kr. — Za četrt leta 40 kr. Posamične številke 15 kr. — Uredništvo Preširnov trg št. 3 — Naročnina in inserati sprejemajo se v „Narodni Tiskarni“ Gospodske ulice št. 12. — Dopisi in poročila sprejemajo se v slovenskem i nemškem jeziku. — Inserati se računajo 3stopna vrsta za 1krat 4 kr. za večkrat ceneje.

Ljubljana 8. oktobra 1889.

Stan v čigar imenu govorimo se z visoko politiko ne peča; tudi mi se tedaj kolikor le moč izogibljemo praznemu besedičenju, kar je več ali manj vse politično pisarenje po časnikih. Omeniti pa moremo politične dogodke takrat, kedar smo po njih prizadeti, kedar politične spremembe vplivajo na socialne in gnotne razmere delajočih stanov.

V državnem zboru našim kjer zakone sklepajo, veljavne za nas, pa tudi za delavsko ljudstvo, ki nima volilne pravice nahajamo le politične stranke. Stranke z izključno gospodarskim programom ni; treba nam tedaj opirati se nolens volens na eno ali drugo izmed teh strank, od katere pričakujemo, da se bode vsaj mimogrede ozirala na težnje pridobivajočega človeštva.

Ker je imela liberalna stranka za korist in pravice delavskega ljudstva useša zamašene, in je vse delovanje svoje uredila tako, da je le velicemu kapitalu služila, ki je vsled tega neomejeno rušil podlago ljudskemu blagostanju; obrnili so se, kar je bilo naravno, skorej vsi delavski stanovi, kolikor niso bili zapleteni v njih mreže, tedaj še neodvisni; — proč od stranke, ki je poznala besedo enakopravnost in svobodo le za sé!

Sedanja vlada in konservativna večina državnega zbora, ki to vlado podpira, stopila je pa na pozorišče z geslom, da opusti neplodovito politično borbo; ter da bode skušala zboljšati gospodarsko in socialno stališče delavskega ljudstva.

Zaupljivo jel se je obračati obrtniški in rokodelski stan na to stranko, in njen obstanek je v pričetku naslonjen bil edino na te stanove, ki so brez razlike narodnosti, kar dotlej v Avstriji še ni bilo viditi, odobrvali njen program. Minulo je skorej deset let; čas dovolj dolg, da zamoremo pregledati kaj bi se bilo v tej dobi lahko zgodilo in kaj rešilo. In po tej dolgi dobi ne moremo reči drugzega, nego to, da se je up teh stanov začel krhati; da sprevidimo, da tudi ta politična stranka mej sabo nima taci elementov, ki bi mogli izvesti socialno nalogo, katero si je stranka postavila.

Konservativna stranka pozabila je na svoj gospodarski program, zavozila je v politična vprašanja in v boju za ožje želje njenih pristašev porabila in potrosila je svojo moč!

Koliko dražega časa potrosilo se je v boju za versko šolo; za stvar o kateri navzlic vsemu pisarenju še nihče nima praviga pojma, ker si jo vsak po svoje tolmači. Čuli smo že toliko razlaganja od strani liberalcev, da verski zakon meri v nazadnjaštvo od strani konservativcev pa da meri v napredek, da že skoro ne vemo, komu bi verjeli. Da pa verski zakon, kakor ga je predložil knez Lichtenstein in ki je, kakor se sedaj po odstopu Lichtensteinovim vidi, prav brez potrebe požrl, ravno našemu stanu toliko dražega časa, ni bil vreden tolikega boja, kaže delavskemu ljudstvu to; da so sami konservativci vseh vrst poudarjali, da predlog ni dovršen, ter da ga bode treba bistveno premeniti. Čemu je bil tedaj prepis, za stvar, če se ž njo nihče ne strinja?

Skoro bi smeli trditi, da ves ta predlog ni bil drugzega nego preporno jabolko, ki je imelo namen zavračati praktično delovanje državnega zbora v gospodarskem oziru, in to v največji prid židovstva. Brez političnega prepisa stvar pri nas enkrat ne gre! Če nasprotstev ni, se jih pa umetno napravi.

Ko bi se bil glede verske šole napravil predlog, ki ne bi dopuščal dvomov in ne dajal prilike do sumničenja njegovih namen, samo v tem zmislu, da se popravi, kar je lažiliberalizem sezidal, da se odtegne naša mladost uplivu židovsko liberalnih nazorov v šoli ter da se odgoji v poštemem krščanskem duhu, kdo bi mogel z uspehom ugovarjati? Knez Lichtenstein bi bil že davno lahko dosegel svoj namen. A mnoge stvari, katere pripisujemo sedanjim merodajnim politikom, ki niso v zvezi s krščanstvom in njegovimi nauki, osupnile so ljudstvo, ki je vže itak vsled britkih svojih izkušenj nezaupljivo. Obtežila se je nepremožnim pot do višje izobrazbe s povikšanjem šolnine in odpravo nekaterih šol. Napravile so se umetne zatvornice, katerih bogataš sicer ne občuti, a ki revne stariše dovolj tlačijo. Dandanes ko sinovi obrtovalcev in rokodelcev v strokih svojih očetov čim težje kruha iščejo, je obteževanje in zapiranje potov do šolskih zavodov in izbacivanje učnih predmetov pač najmanj na mestu. Delavsko ljudstvo je prepričano, da bi najbolj pravično bile šolske zadeve urejene tedaj, kedar bi bile vrata, vseh tudi visocih šol brezplačno odprte, slehernemu, ki ima um in glavo zato. To prepričanje je seveda demokratično, a zaradi tega se nikjer ne zadeva ob meje naravnih ljudskih pravic.

Mi nismo prijatelji „frazologije“, s katero židovstvo pobija krščanske namere, a naj sodi vsakdo besedo „omiko“ kakor mu drago, preverjeni smo, da je omika še vedno premalo zastopana mej vsemi stanovi in da bi na svetu mnogo bolje bilo, ko bi večina človeštva bila toli izobrazena, kakor je dosedaj le njegov neznamenit del.

Vprašanje seveda nastane, kakšna mora omika biti in tukaj strinjamo se povsem z onimi, ki trdijo, da mora imeti krščansko podlago. Kedo se pa bode upiral onim v resnici človekoljubnim in blagim naukom, na katerih sloni naša vera. Vsaj pravičnejših in milejših naukov nimamo, nego jih nam daje krščanstvo.

A računati bi morali konservativni državniki z denšnjim svetom, ki je vender v marsičem drugačen, nego je bil v srednjem veku. Cerkev sama zapisati bi mogla na njeni prapor omiko ljudstva in izogniti bi se morala vsemu, kar dosedaj le površno ali napačno omikanemu ljudstvu daje povod z nezaupanjem obračati se proti dobri in potrebni stvari. Beda delavskega ljudstva je v primeri z razkošjem, v katerem živijo mnogi stanovi tolika, da se boji izgubiti še edino, kar mu je ostalo, dozdevno duševno svobodo! Mi sami ne mislimo, da se s krščanskim duhom zamore ujemati duševni nazadek proletarijata, a v očeh marsikaterih so besede, izgovorjene brez premisleka, napravile utis, katerega posledice se vže marsikje občutijo, in ki so pokazale, da

je v sedanjem času slehernemu državniku računati tudi z ljudskim, a ne le z lastnim mnenjem.

Pri današnjih časih morala bi biti krščanska stranka — ljudska stranka! Ljudstvo je dandanes podkrepjenja potrebno in ne aristokracija! Mi se nismo mogli prečuditi, kako se morejo krščansko-misleči poštenjaki, katerim, kakor vemo, v resnici leži blagor revežev na srcu, kakor n. pr. znanemu državnemu poslancu preč. g. Eichhornu, upirati zahtevi delavcev po splošni volilni pravici! Jednakost človeštva je vendar vže pripoznana, zakaj bi torej delavci ne dobili enakih pravic, ker nosijo enako drugim stanovom enake bremena in dolžnosti?

Mi trdimo, da je jedro našega ljudstva navzlic revščini še vedno pošteno in — k dobremu nagnjeno; a spoznavati je začelo, da ga tudi konservativni politiki nočejo razumeti, da mu ne prilastujejo onih pravic, ki so sedaj le predpravice družih stanov. Konservativni politiki skrbeti bi pa morali tudi zato, da se omeji nekrščansko oblastvo kapitala, da ne bi bil kapitalist povsod prvi in merodajen v vseh stvareh! Skrbeti bi morali zato, da se socialne razlike mej stanovi kolikor le moč, pozgubijo, da postanemo vsi, če tudi ne po življenju, pa vsaj po dolžnostih in pravicah jednaki. Stanovi razlikujejo naj se le potem, da vsak v svoji stroki dela, tedaj v ekonomičnem življenju; — državljanske pravice pa naj bodo vsem jednake. Tembolje se bode širila tudi prava omika mej ljudstvom, tem hitreje se je nadejati mirnega poravnjanja socialnih naspotstev.

Nemški državni poslanec Miquel je v nekem govoru pred kratkim izjavil, da so parlamentarične stranke zagrešile pravo pot, da je njih ravnanje po starih odnošajih tako zastarelo, da se ne strinja več s sedanjimi ljudskimi okoliščinami in težnjami. To je res ca! Po starem kopitu deluje parlament naprej; mimo njega se pa suče svet v vednem teku, nove potrebe, nove zahteve za preživenje ogromnih mas ljudstva nastajajo, in vendar gospodarijo skorej brezizjemno ljudje, ki si v potu svojega obraza kruha še nikdar služili niso, ki pravih pripomočkov ne vedo in ne poznajo.

Poglejmo vendar socialno zakonodajo preteklih let; ni li ta živa priča nezmožnosti naših politikov! Koliko je li moč izvesti, in kako se je izvedlo? Prenarejati so morali postave, predno so v življenje stopile; in obrtna postava z luknjami kakor rešeto; je mari v tej modrost naših poslancev zakopana? Gospoda! Če smo začeli dvomiti na zmožnosti ali na dobri volji vseh sedaj gospodujočih političnih strank, je li to čudno? Ne vidimo mar dan za dnevom, da bi bilo za ljudstvo vse jednako, ko bi parlament bil ali ne? Ko bi se danes nehal, jokali bi po njem gotovo le poslanci sami, ljudstvo pa bi se držalo, „kühl bis an's Herz hinan“, kajti zgube bi pač ne občutilo nobene.

Kako malo se zastopniki narodov brigajo za želje svojih volilcev, to pojasnuje nam najbolje naš lastni poslanec ljubljanskega mesta grof Hohenwart, konservativen mož skozi in skozi. Ne o priliki volitev, niti pozneje v celi dobi svojega poslanstva ga nismo videli; in vendar kako ubožna kako podkrepjenja potrebna je naša dežela, naše glavno mesto! In njen poslanec! — Toda molčimo! Kogar ne tarejo skrbi za vsakdanji kruh, zadovolja se seveda z visokimi politiki; a ne tako delavsko ljudstvo! To ima drugih skrbi! Ljudstvo prepušča visoko politiko najmerodajnišim krogom; od svojih poslancev se pa zadovolji, če so mu dobri zastopniki najprej — izgovorimo to besedo — gmotnih, za tem pa duševnih potreb! Dokler je veljalo geslo na svetu, da najde vsak, kedor hoče delati, tudi svoj kruh, ni bilo treba staviti zahtev, da se potom zakonodaje skrbi za to; dandanes pa, ko uničuje veliki kapital s pripomočjo novih iznajdeb in strojev čedalje bolj vrednost in veljavo človeških rok, ko ljudje pri najboljši volji, delati, ne najdejo prisluzka; ko se o starem blagostanji srednjega stanu le še pravljice slišijo; dan-

danes treba nam v parlamentu mož, ki razumijo čas in njegove zahteve! S krščansko potrpežljivostjo bojevati se proti rastoči bedi, je zaman! Verska šola, kakoršno je želel knez Liechtenstein, ne uplivala bi najmanj na one socialne moči, katere nas tarejo. Ekonomično gospodarstvo ostalo bode nespremenjeno, dokler bode žid v svoji obolosti gospodaril, revež pa ponižno trpel in delal. Predrugaciti je treba marsikaj, če se hočemo izogniti polomu. Če bode ljudstvu osiguran kruh, če ne bode videlo sleherni dan krivice, kako se z njegovimi žulji mastijo kapitalisti vseh veroizpovedanj brez izjeme, — potem bode zopet našlo svoje srce, vneto bode za idejale in hvalilo bode Boga, ki ni sveta vstvaril za zatiralce in za sužnje, marveč za vsa bitja, ki naj živijo po njegovih zakonih srečno in zadovoljno!

K poglavju o nedeljskem počitku.

Po šestdnevnem težkem delu vzbudi se zopet v prsih tlaččenega zemljana želja po počitku in oddihu, da se more vsaj jeden dan veseliti življenja svojega. Da bodo vprašanje o praznovanju nedelj, ki se da razmotravati z raznih stališč, pretresali samo s higijeničnega in socialnega stališča, razposlal je odbor družbe francoske za praznovanje nedelj okrožnico, v kateri se je nanzanjalo, da se bode s tem vprašanjem bavil kongres, ki se snide v Parizu. Za prirejanje tega kongresa sestavil se je odbor iz mož raznih prepričanj, ki so pa vsi preverjeni o važnosti jednega dne počitka v tednu. Hkratu je pa več tovarnarjev, rokodelcev in trgovcev objavilo adresu in prosilo, da se razširja, v katerej vabijo k pristopu k temu društvu. Podpisani pravijo, da sami vedo, da izvajanje praznovanja nedelj v praksi včasih zadeva na težave, ki pa neso nepremagljive. Naj se le poskusi, pa se bode videlo, koliko osveže te nemnoge delu odtegnene ure fizične in moralne moči in kako da prav pridejo lastnej obitelji. Ni moč naštetih vseh dobrot, katere nudi nedeljski počitek, le jedna naj se omeni, to je, da morejo vsi gospodje, posli, pomočniki, delavci in učenci spolnjevati verske dolžnosti, katere jim naklada vest. Da se da priložnost opraviti to dolžnost, spada k onim svobodam, katerih ne more jamčiti zakon, a kdor pozna njeno vrednost, bode želel, da jo tudi drugi respektujejo.“

O tem vprašanju se je tudi v Avstriji že mnogo govorilo, le vprašanje je, kako bi se nedeljski počitek uredil, da bi najbolje ugajal različnim stanovom. Naredba z začetka maja 1885 se je sprva bila z veseljem pozdravila, a pozneje je zadela na razne težave. Če čitamo naredbo, reči moramo, da je jako težavno določiti, kje se nedeljski počitek začenja, kje pa nehava. Od več strani se je izrekla želja po premembah. Ta stvar je jako važna, pa tudi jako težavna, zaradi tega je želeli, da se temeljito razpravlja.

Zadruagarstvo in birokracija.

Naši čitatelji sami veló, kako težak boj imajo zadruge in kako z omejeno modrostjo izvaja se obrtni zakon z dne 15. marca 1883. Ravno tako bode, kakor se kaže z zakonom o bolniških blagajnicah z dne 30. marca 1888. „Genossensch.- und Vereins-Ztg.“ v Černovicah je objavila ukaz deželne vlade bukovinske, ki je jako važen in ga mi zatorej tu navedemo:

„Visoka c. kr. deželna vlada je z ukazom z dne 1. maja 1889, št. 5261, zaradi tega odredila, da člani mnogih tukaj obstoječih bolniških blagajnic obrtnih zadrug morajo pristopiti k okrajni blagajnici, ker imajo tako malo članov, da ni misliti da bi pravilno po zakonih in pravilih poslovati mogle.“

V človeškem življenju so uganke, katerih najbistreji um rešiti ne more in uradi večkrat kaj ukrenejo, kar nikdo razumeti ne more.

Taka uganaka, tak ukrep je navedena odločba.

Že iz motivacije tega ukaza vidimo, da je vlada zares le dobro nameravala, vendar ne vemo, na katere zakonite podlage opira vlada naredbo svojo. Vlade ne

smejo voditi le dobre namere, temveč gledati mora na postave. Nobene zakonite določbe pa ni, da bi dajala deželni vladi pravico, zaradi tega odpraviti zadružne bolnišne blagajnice, ker ni pričakovati, da bi v bodočnosti pravilno delovale.

Veliko zaupanje, katero ima obrtno prebivalstvo v deželno vlado, usiluje nam misel, da je tu zmeta, katero je izvala obrtna oblast prve stopinje s svojim predlogom in zatorej mi navedeno ona mesta zakona, katerim nasprotuje omenjeni ukaz:

§ 28. zakona z dne 30. marca 1888 drž. zak. št. 33 se glasi:

„Člani, na podlagi določbe sedmega poglavja obrtnega reda ustanovljenih obrtnih zadrug neso dolžni pripadati blagajnici, osnovani v zmislu predpisov tega zakona.“

Ta paragraf omenja dalje potrebnih prememb pravil, katere more ukreniti deželna vlada pravoveljavnim uplivom za blagajnico, ako bi jih blagajnica sama ne ukrenila. V tem odstavku se pa nič ne omenja število članov, torej se bolniške blagajne ne smejo razpuščati zaradi prepičlega števila članov.

Iz končnega stavka tega mesta postave:

„V ostalem pa za zadružne bolniške blagajnice ne veljajo določbe §§ 5 in 9, nadalje določbe družega, tretjega in četrtega oddelka,“ sledi, da določbi § 42 dve in tri ne veljata za zadružne bolniške blagajnice. Pa se celo iz družega oddelka § 13., št. 1., sledi, da osebe, ki so zavarovane pri zadružni bolniški blagajnici, neso dolžne zavarovati se pri okrajnej bolniškej blagajnici.

Ko bi te zakonite določbe še ne zadostovale za dokaz, da dotični ukaz se opira na zmoto, naj bi sledeče besede dosegle, ki se ne dajo napačno razlagati, ta namen.

V opazkah k načrtu zakona o zavarovanju za slučaj bolezni, naglašala c. k. vlada, da ne gre obstoječih blagajnic odstranjevati, temveč se mora skrbeti zanje. „Temu namenu ustrezata §§ 56 in 57 načrta, katera določata, da za označene blagajnice ne velja nov zakon in da njihovi člani neso dolžni pripadati bolniškej blagajnici, ki se na novo snuje.“

Pri razpravi o okrajnih bolniških blagajnicah opazila je c. k. vlada: „Okrajne bolniške blagajnice, ki se na novo osnujejo, poslovale bodo kot dopolnilni organizem. Določene bodo za one zavarovanju podvržene osebe, katere neso zavarovane pri kakej drugej v načrtu imenovanej bolniškej blagajnici.“

Tudi iz poročila obrtnega odseka sledi, da se obstoječe ima varovati. Res se daje zadružni bolniškej blagajnici pravica, da sme pristopiti kakej drugej blagajnici, toda ne gre, da bi se pravica naredila za dolžnost.

Tukaj slede dotična mesta iz poročila obrtnega odseka:

„Denarno slabše zadrage naj bi v interesu njih obstanka raje se poslužile pravice § 121. odstavka 1, zakona z dne 15. marca 1887, ter pristopile kakej že obstoječej bolniškej blagajnici, ali h kakej blagajnici, ki se z nova osnuje.“

„Da v ostalem člani zadrage smejo pristopiti zaradi tega, ker nimajo zadružne bolniške blagajnice k svobodnej blagajnici, je tako gotovo, kakor pristopna pravica učencev.“

In sedaj naj navedemo še nekaj mest iz poročila komisije gospodske zbornice.

„Te okrajne bolniške blagajnice, ki se osnujejo na načelu vzajemnosti, imajo biti potrebno dopolnilo drugih razredov, ter vsprejeti one delavce, ki so dolžni zavarovati se ter neso pri tej ali onej kategoriji blagajnic tako in za toliko zavarovani za slučaj bolezni, kakor predpisuje zakon.“

„Zadružne blagajnice se s tem zakonom le toliko zadenejo, kolikor je potreba gledé na soglasje glavnih načel.“

„Od daljšega razvoja zadrug je zavisno, koliko se bode drugih, zlasti zavarovanju podvrženih obrtnih delavcev pri okrajnih bolniških blagajnicah zavarovalo.“

Iz tega mesta poročila je celo jasno, da se celo nove obrtne zadružne bolniške blagajnice lahko osnujejo, ne da bi spadale pod okrajno blagajnico.

K sklepu naj nam bode dovoljeno opozoriti na ono zakonito določbo, po kateri lahko člani okrajne bolniške blagajnice izstopijo, če pristopijo k zadružnej blagajnici:

„Člani morejo iz okrajne bolniške blagajnice le tedaj izstopiti, če dokažejo, da so pri kakej v § 11. omenjenej blagajnici se v zmislu določb tega zakona za slučaj bolezni zavarovali.“

Torej je dovolj dokazano, da običaj zadružnih blagajnic ni zavisen od števila njih članov in je torej gori omenjeni ukaz neutemeljen po zakonih.

Ohranjenje dobrega rokodelskega stanu.

O tem predmetu piše: „Centralblatt für sämtliche Gewerbe-Genossenschaften“:

Mejnarodni razvoj svetne trgovine, kaže nam slednji dan jasno borbo dežel na svetovnem trgovišči, borbo dežel in industrijskih okrajev drug proti drugemu; boj posamičnikov v njih deželnih okrajih se vedno bolj umiče v ozadje. Da bi se pa z uspehom mogli boriti na prizorišči svetovne trgovine, je jedna glavnih zahtev poleg raznih naravnih, krajnih in mineralnih pogojev, izgojevanje in ohranjenje praktično in teoretično izšolanega osebja, kajti od tega je zavisno prospevanje in bodočnost obrtnije.

Kako je pa z našimi pomočniki in učenci? Kaj se stori v teoretiškem, praktičnem in moralicnem oziru?

Rokodelcu treba, da bode kaj dobrega iz njega vseh dobrih lastnostij, ki so potrebne za druge stanove, toda še v povišanej meri. Zato pa mora že zgodaj šola in domača hiša položiti gotovo podlago gledé izgoje in izobraževanja. Učenec se mora naučiti ljubezni do reda, pridnosti, resnicoljubnosti in odkritosrčnosti ter veselja do dela, mora se naučiti občevati z ljudmi in biti uljuden. Marsikateri se v poznejšem življenji ponesrečijo, ker se neso učili, kako občevati z ljudmi; mejsebojno dobrotenje in prijateljstvo premaga često vse težave, ki se stavijo uspehu na pot. Naloga domače vzgoje je, da učencu položi temelj za te lastnosti in je pospešuje, dočim ima šola domačo vzgojo močno podpirati, zlasti skrbeti za duševno izobraženje in pridobivanje potrebnega znanja.

Učenca za rokodelstvo treba vzgojevati z isto skrbljivostjo in previdnostjo, kakor za druge stanove. Dati se mu mora priložnost, da kmalu pridobi neko gotovo ročno spretnost. Jako važno je tudi izbiranje poklicev, in težko je starišem tudi pri najboljše volji izbirati pravi poklic. Splošno moramo reči, da je prav, če se sin odloči za očetov poklic. Tu porabi lahko skušnje, ki jih je nabral oče njegov.

Naloga mojstra proti učencu ni majhna, če jo hoče prav izpolnjevati. Ni zadosti, da se učenec izobrazí v praksi obrta, temveč mora gledati na to, da se v stroku svojem teoretično dalje izobrazí.

V delavnicah prejšnjih časov mojster ni le dajal hrane učencu, temveč ga je učil in vzgojal, v dela prostih urah ga je učil v teoretičnih znanostih in umetnosti obrta svojega. Tudi čez meje delavnice se je raztezala avtoriteta mojstrova, ker so pomočniki in učenci stanovali navadno pri mojstru in se prištevali obitelji njegovi. V njegovi roki ni bilo le njih tehniško izvežbanje, temveč tudi pravno in moralno vzgojevanje in tako se je moglo zgoditi, da so iz teh krogov prihajali prvi umetniki in največji fabrikanti.

Vedno bolj se širjajoče delenje dela, katero zahteva velika industrija in — tovarništvo, je napravilo druge razmere — razmere, ki so stare naprave odpravile, ter na njih še kaj približno tako dobrega postavile neso. Rodbinska vez mej gospodarji in obrtniki je zginila, omejenje moralicnih odnošajev se je odtegnilo gospodarju, akordna dela naredila so občenje bolj jednostransko in zaupanje se je ohladilo na obeh straneh. Pomočnik zgublja zaupanje v domačo obrt, ker vidi, da je le stroj, ki dela.

Skupno delovanje v delarnicah prejšnjih časov je pospeševalo duh skupnosti in vzajemnosti mej združnimi člani, dobro uplivalo na odnošaje mej mojstri in obrtniki, na tehnično, obrtno in нравno izobraženje učencev.

Pa tudi sedanje zadruge utegnejo mnogo storiti za rokodelstvo, ker bodo pospeševale skupne interese in vzajemnost mej obrtniki. Nadzorovati in urejati utegnejo izobraženje učencev, ustanovljati in pospeševati strokovne učilnice, posredovati mej onimi, ki delo iščejo in onimi, ki iščejo pomočnikov, snovati podporne in zavarovalne blagajne, prenočišča za potujoče obrtnike. Tudi z malo glavnico, ki se nabere, lahko razširijo svoj delokrog, da se povzdignejo iz zavisnosti in onemoglosti. Delujoči razredi, rokodelci slabi so v marsičem, a močni so po številu svojem.

Dopisi.

Iz Ljubljane. Znano mi je, da imate mej obrtniki tako malo sodelavcev. Vem, da se nihče ne potrudi pisati saj vsak obrtnik le za se skrbi. Pri nas, posebno, kar nas je Slovencev, oprostite gospod urednik, da tako slabo sodim je taka indivinalna ali od vekomaj prirojena misel, (da tako mora biti saj drugače ni mogoče!)

Na drugi strani je pa tudi resnica, kdo se bo pa trudil za zboljšanje obrtništva, kdo bo prazno slamo mlatil, ker itak ne pomaga nič? Kaj so postave, lepi in dobri govori ali celo kak spis v kakem slov. listu?

Obrtnika, ako prestopi svoj prag — hitro ga drži §. Kje pa so §§ za vodstvo naših kaznilnic, da se morajo ozirati na obrtnika?

Bilo je o svojem času sklenjeno? (ali samo za špas) ne vem, da se po kaznilnicah od strank delo ne sme sprejemati. Ali se godi tako?

Na gradu kakor v prisilni delavnici se delo vedno še sprejema, akoravno ne v taki množini kakor pred leti, vendar kvar dela se velika s tem za prislužek nekaznovanih rokodelcev.

Da res vsak obupa na takem početji še kaj pisati, ko vidi, da dotičnim faktorjem še to ni sveto ker vlada sama veleva in želi.

Gospod urednik! Vi, kakor jaz rada verjameva, da vlada dandanes veliko skrbi zboljšati socijalno življenje in si nopenja vse moči, kako bode ne samo kmetskemu stanu temveč tudi obrtniku pomagala do stopinje, katere zasluži kot najbolj močen steber celega državljankega temelja. Vlada, kakor hitro zve, kje se zlo godi takoj je pripravljena odpomoči, naša dolžnost je pa tudi vladi naznaniti in tudi ne obupati, le vedno trkati, vrata se bodo vže odprle prej ali slej. To je mene dovedlo tudi do tega spisa.

Večkrat čujem, dal sem na Grad knjige vezati — verjemite mi, da me kot knjigoveza vselej nekaki mrzli pot oblije, ne da bi bil tako nervozen, temveč vselej mi pride na um kaj ljudje mislijo, ali so knjigovezi zares tako strašni grešniki, da jih imajo toliko število zaprtih, da delajo za vso Kranjsko Katastral-protokole in druge stoterne reči. Da, tako število je komaj vseh pomagavev kranjske dežele!! Ali gospod urednik vsa čast knjigoveznim pomočnikom, jaz Vam zagotovem, da le enega ni ne na Gradu ne v prisilnici, kar jih dela je vse kaj družega bilo kakor knjigovez. Pod vodstvom kakega poprej izučenega knjigoveza, kateri je postavljen za mojstra izučujejo malovredne postopače in lopove v knjigoveztvu. To je gospod urednik tista stvar, ki se more grajati in na katero bode vlada morala oestro paziti.

Kam pride tak pomagač, kateri se je po sili priučil rokodelstvo? *Kdo od mojstrov, ki ima poštenih izučenih pomočnikov dovolj — bode sprejel človeka, ki je bil zaradi hudodelstva zaprt?* Se li tak revež ne klati okrog, dokler ga zopet ljubeznjivo nazaj ne sprejmejo? Vlada veleva, jetniki morajo delati, dobro, tudi je prav, ali vlada

naj tudi skrbi, da ko bode oproščen, da lahko delo dobi, to je pa le mogoče, da take dela opravlja, katera potem tudi dobi. Spustiti bi se pa mogli največkrat spomladi, kadar je dela polne roke. S takim ravnanjem bilo bi veliko mej nesrečnežev ker bi se takoj privadil s tem, da je lahko delo dobil, družinskega življenja. *Kar je pa tacih, da so kacega obrta poprej si priučili, temu naj se pripusti njegovo obrt.* Za posamezne bode zmirom dosti dela, vže v svoji upravi ga je veliko. Ne pa na kvar obrtnikov kar po tovarniško delati. Opomniti mi je še to, da so se v novejši dobi vklub nasprotnim sklepom v prisilni delavnici *se bolj spravili nad obrt knjigoveztva, kakor se je poprej godilo.* Sedaj so še Pratico za tako ceno vzeli v vezanje, da se vsaka mera jenja.

Kedo more trditi, da je to prav?

Vlada mogla bo strogo postopati, pa tudi naše poslance v deželnem zboru opominjamo, da naj nam pomagajo. Da bode eden ali drugi kaj za nas obrtnike storil gotovo upam, vsaj je mej njimi nekaj mož, ki imajo srce za ubozega trpina.

Domače in razne stvari.

Nova razsodba ministerstva. Ko bi neznatna organizacija obrtnega stanu potrebovala, da se ji spodmakne še kak steber, da se hitreje prevrže, ne mogla bi si želeli bolj razdirajoče naredbe nego jo je dobila v najnovejšem odloku ministerstva. Kakor znano, določi § 121. obrtne postave, da morajo vsi delodajalci s svojimi pomočniki pristopiti k združni bolniški blagajni (če namreč zadruha obstoji); navzlic temu § pa je ministerstvo vsled nekega slučaja odredilo; da se delodajalcev ne more siliti k vpisu svojih pomočnikov v združno bolniško blagajno; če se izrečejo, da bodo pristopili v okrajno bolniško blagajno.

Mi ne bodemo te razsodbe nadalje kritikovali; kedor stvar pozna, ta vé koliko važnega upliva bode imela na obstoječo in bodočo organizacijo obrtnih zdrug, le to vprašamo, kako si je misliti organizem, kateremu se vzame najvažnejša podlaga njegovega obstanka?

Odložitev mandata za deželni zbor. Kakor ravnokar izvemo, odložil je pri zadnjih volitvah v kupčijski in obrtniški zbornici izvoljen zastopnik trgovstva g. F. X. Souvan svoj mandat in se bode jutri nov poslanec volil mesto njega. Mi ne poznamo temeljev politične modrosti, menimo pa, da ne morejo posebno krepki biti; ker se je vsa stvar prikrila do zadnjega dne pred volitvijo in sestankom deželnega zbora. Obrtnikom bode pač jednako, ima li trgovstvo svojega posebnega zastopnika ali ne!

Deželni zbor snide se dne 10. oktobra k svojemu prvemu zasedanju. Mnogo je novih poslancev, zaradi tega smemo upati, da bodo staremu telesu vdihnili nekoliko živahnejega duha; in da bodo, ker je uravnanje gospodarskih uprašanj, najvažnejša potreba za našo deželo, rešiti poskušali najprvo te! Če pustijo visoko državniško politiko na strani, dajo jim volilci zato vže naprej odvezo.

Delavsko izobraževalno društvo napravi dne 20. oktobra v tukajšnjem kazinskem steklenem salonu veselico „vinske trgatve“ h koji vabi vse delavce in prijatelje njih stanu.

Kranjsko obrtno društvo, ki je naš list v novič ustanovilo imelo bode tekom t. m. po dolgem prestanku zopet zborovanje. Udeležba obrtnikov je tem važnejši ker še bode razgovarjalo tudi o nadaljnim obstanku „Obrtnika“ čigar uredništvo dosedanji urednik zaradi pomanjkanja časa ves uredniški posel sam opravljati; — odloži.

Okrajna bolniška blagajna Ljubljanska. Do 30. dne septembra oglašanih je 62 obolelih udov, mej njimi 4 ženske. Umrli so 3 udje. Bolniščine, zdravniških nagrad, bolniških oskrbovalnih troškov za zdravila, prevažanje in pogrebščine plačala je blagajna 512 gld 20 kr.

Pri bolnišni blagajni mojstrov v Ljubljani, obolela sta do sedaj dva člana, katerim se je izplačevala zavarovana svota. Društvo polagoma napreduje, a želeti je le kakor pri nas povsod, živahnejega pristopa. Če mojstri po zakonih morejo skrbeti za svoje pomočnike naj vendar skrbijo tudi zasé!

Čast. p. n. naročnikom „Obrtnika“!

Vže v zadnji številki naznanil sem, da zaradi preoblega truda ves uredniški in upravniški posel sam opravljati, — **odložim** uredništvo „Obrtnika“. Odbor „Kranjskega obrtnega društva“, po katerega inicijativi in podpori se je „Obrtnik“ v drugikrat pričel izdajati; je vsled tega sklenil poiskati drugega urednika, katerega pa seveda pri tako neznatnih dohodkih lista, ki komaj tiskovne stroške pokrijejo, ni lahko dobiti. Tudi „Kranjsko obrtno društvo“, ki je posebno v prvem letu žrtvovalo precejšno vsoto v ta namen, ne more vedno dokladati, če obrtniki sami ne storijo ničesar v pomnoženje naročnikov.

„Obrtnik“ tedaj ne bode izhajal več! Moči naše ne zadostujejo v vzdrževanje lastnega glasila. To nam kaže, da je „Slovensko obrtništvo“ vsled svojega slabega gmotnega stanja tako, da niti upanja nima več v boljšo bodočnost. **Zadrugarstvo je pri nas popolnoma zamrlo, in če tega ni, je tudi list brez veljave in torej nepotreben!** Jaz sem stvar sicer vže takrat poudarjal, ko se je list osnoval, in le na zatrjevanje svojih sodrugov, da bodo tudi oni po svojih močeh duševno in gmotno podpirali „Obrtnika“ prevzel sem jako neprijetno nalogo, braniti pravice obrtništva proti vsestranskim napirali „Obrtnika“ sprotstvom. **Ta pričakovana podpora pa je izostala.** Primoran sem bil ves čas sam skrbeti za gradivo lista, in to ni bilo malo delo, posebno lansko leto, ko je „Obrtnik“ v velikem formatu izhajal po dvakrat na mesec.

V dolžnost si štejem obvesti to mojim čast. p. n. sodrugom in omenim le še, da sem pripravljen onim, ki želijo za izostali dve številki kake odškodnine, jo dati; tistim pa ki celoletne naročnine še plačali niso, čeravno so list prejimali, dam na prosto voljo spolniti dolžnost.

Matija Kunc,

dosedanji izdajatelj in urednik „Obrtnika“.

